

УДК 336.2:631.1

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2026-3-10>

КОМПЛЕКСНА АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

А. М. ЛИСЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,

Центральноукраїнський національний технічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8193-4267>

Анотація. Метою дослідження є розробка комплексного підходу до аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства як інструменту обґрунтування ефективних рішень. Методичною основою дослідження стало поєднання методів аналізу та синтезу, узагальнення, встановлення факторних взаємозв'язків. Результатом дослідження є визначення ключових індикаторів податкового навантаження на сільськогосподарське підприємство з урахуванням змін податкового законодавства, розробка рекомендацій щодо їх комплексної аналітичної оцінки та ідентифікація впливу на обґрунтування управлінських рішень. Практична значимість дослідження полягає у можливості використання його результатів керівниками сільськогосподарських підприємств, бухгалтерами, консультантами з питань оподаткування для прийняття обґрунтованих рішень й оптимізації податкового навантаження.

Ключові слова: податкове навантаження, система оподаткування, податкові платежі, комплексна аналітична оцінка, сільськогосподарське підприємство, управлінські рішення.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. В умовах інтеграції податкової системи України до європейського економічного простору та зростання вимог до ефективності управління оподаткуванням у сфері агробізнесу проблема комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарських підприємств набуває особливої актуальності. Специфіка аграрного виробництва, значний вплив природно-кліматичних чинників на формування фінансових результатів у цій сфері, можливість застосування альтернативних підходів в оподаткуванні та часті зміни податкового законодавства формують таке середовище прийняття рішень, у рамках якого підходи до комплексної оцінки податкового навантаження потребують всебічного обґрунтування та аналізу.

Наявні методичні підходи щодо аналітичної оцінки податкового навантаження підприємств ґрунтуються здебільшого на використанні окремих відносних показників або сукупної суми податкових платежів на 1 грн. доходів, витрат, прибутку, власного капіталу. Водночас відсутність системи комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження, яка б враховувала галузеві особливості сільського господарства, формування структури податкових платежів, взаємозв'язок індикаторів оцінки податкового навантаження з важливими результативними показниками діяльності та перспективами розвитку аграрного під-

приємства істотно обмежує можливості інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень. Подальшого розвитку потребують науково-методичні аспекти формування комплексного інструментарію аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства, який би забезпечував не лише визначення фактичного рівня податкового навантаження, а й деталізацію чинників впливу на його формування, моделювання наслідків зміни системи оподаткування, оцінку впливу рішень у сфері оподаткування на результати діяльності сільськогосподарського підприємства. Саме комплексний підхід формує передумови для переходу від констатації рівня податкового навантаження до здійснення його аналітичної оцінки та використання результатів такої оцінки як інструменту тактичного та стратегічного управління.

Проблема розробки комплексного підходу до аналітичної оцінки податкового навантаження тісно пов'язана із вирішенням важливих наукових та практичних завдань у сфері управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. У науково-методичному аспекті вона спрямована на удосконалення системи прогнозування та планування податкових платежів, аналітичного забезпечення податкового менеджменту, розширення інструментарію підтримки управлінських рішень. Практична значущість даного дослідження полягає у формуванні підходів, які дадуть можливість керівникам сільськогосподарських підприємств, бухгалтерам,

консультантам з питань оподаткування об'єктивно оцінити рівень податкового навантаження, виявити напрями його оптимізації з дотриманням вимог чинного законодавства для прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору системи оподаткування, формування структури податкових платежів, ефективного розвитку підприємства.

Отже, розроблення комплексного підходу до аналітичної оцінки рівня податкового навантаження сільськогосподарського підприємства є важливим напрямом удосконалення інформаційного забезпечення системи прийняття рішень в агросфері, відповідає сучасним потребам розвитку податкового менеджменту, тактичного та стратегічного управління в аграрному секторі економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика аналітичної оцінки податкового навантаження підприємств активно досліджується українськими та зарубіжними науковцями. Важлива увага приділяється оцінці вибору систем оподаткування, визначенню впливу політики оподаткування на формування фінансових результатів та динаміку їх змін, розробку інструментів податкового менеджменту. Водночас аналіз сучасних наукових праць свідчить, що питання комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарських підприємств як інструменту обґрунтування управлінських рішень досліджено недостатньо.

Серед досліджень у сфері оцінки податкового навантаження на сільськогосподарські підприємства доцільно виокремити спільну публікацію українських та польських науковців С. Косторного, О. Яцух, В. Цапа, І. Демченка, Н. Захарової, М. Клименка, О. Лабенка, В. Барановської, З. Данієля, В. Томашевської-Горецької, у якій на основі проведеного аналізу податкового законодавства здійснено оцінку переваг та недоліків спрощеної системи оподаткування, запропоновано напрями вдосконалення податкового законодавства України на основі введення пільгових ставок ПДВ та впровадження податку на виведений капітал, обґрунтовано доцільність вибору системи оподаткування з мінімальним податковим навантаженням [1]. Ключову увагу науковці зосередили на характеристиці систем оподаткування, а не на методиці оцінки податкового навантаження.

Сучасні науковці акцентують особливу увагу на дослідженні впливу податкових інструментів на забезпечення фінансової безпеки агросектору в умовах глобалізації та викликів воєнного стану. Так, О. Лемішко, І. Лазаришина, М. Зось-Кіор, І. Гнатенко, О. Сіренко дослідили вплив інструментів оподаткування на фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств, акцентували увагу на необхідності поєднання податкових пільг, бюджетної підтримки, кредитних та страхових інструментів, цифровізації податково-бюджетного адміністрування [2], однак питання формування комплексної

аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарських товаровиробників залишилися поза межами даного дослідження.

Значний внесок у дослідження взаємозв'язку між економічним розвитком сільськогосподарських підприємств та рівнем податкового навантаження на основі використання економетричних методів моделювання зробили українські науковці Одінцов О. М., Євтухова Т. О., Васильконова Е. О., Кунченко-Харченко В. І. [3]. Разом із тим запропонований підхід орієнтований передусім на макроекономічну оцінку взаємозв'язку між рівнем економічного зростання та податковою політикою, тоді як інформаційні потреби внутрішнього управління рівнем податкового навантаження сільськогосподарського підприємства враховані меншою мірою.

На основі дослідження сучасних підходів в оподаткуванні аграрних підприємств Синявська Л. В. та Тофан І. М. запропонували альтернативні шляхи зниження податкового навантаження на підприємства різних напрямів спеціалізації, організаційно-правових форм та обсягів діяльності. На думку науковців, впровадження альтернативних шляхів зниження податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників сприятиме збалансуванню конкурентних умов для різних форм ведення бізнесу [4]. Водночас підходи до здійснення оцінки податкового навантаження в агросфері у даній публікації не розглядалися.

Податкове навантаження сільськогосподарських товаровиробників у контексті забезпечення продовольчої безпеки України та сталого розвитку аграрного сектору економіки досліджено у публікації Паляничко Н. І. та Гром В. Ю. На основі аналізу сучасних підходів в оподаткуванні автори визначають недоліки спеціальних режимів оподаткування, обґрунтовують необхідність формування стабільної й прогнозованої податкової політики, пропонують напрями удосконалення механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників [5]. Разом із тим у дослідженні не запропоновано комплексного аналітичного інструментарію для оцінювання податкового навантаження на мікроекономічному рівні.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє виокремити наступні важливі напрями досліджень: оцінка впливу податкового навантаження на економічний розвиток підприємства; розгляд існуючих систем оподаткування та пошук шляхів удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників; оцінка впливу податкової політики на фінансову безпеку, формування інструментів податкового менеджменту в умовах глобальних викликів та воєнного стану в Україні. У роботах науковців за останні роки обґрунтовується необхідність визначення фіскальних ризиків, вибору оптимальних режимів оподаткування, розрахунку показників податкового навантаження через сукупність

податкових платежів або на основі використання окремих часткових коефіцієнтів, однак при цьому не забезпечується комплексна аналітична оцінка податкового навантаження сільськогосподарського підприємства, яка б сприяла формуванню цілісної інформаційної бази для податкового планування та прогнозування, оцінки податкових ризиків та обґрунтування ефективних управлінських рішень. Необхідність усунення цієї науково-методичної прогалини визначає актуальність подальших досліджень за обраною темою.

Формування цілей статті (постановка завдання). Для обґрунтування теоретико-методичних положень та розроблення інструментарію комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства як основи інформаційного забезпечення прийняття ефективних рішень необхідно дослідити наявні підходи до оцінки податкового навантаження, обґрунтувати складові індикатори комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства, окреслити сферу використання результатів оцінки для обґрунтування управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сільськогосподарські підприємства в Україні можуть коригувати власне податкове навантаження, обираючи альтернативні підходи в оподаткуванні на основі застосування загальної системи оподаткування, або ж спрощеної. Як правило, аграрні підприємства, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік є більшою або дорівнює 75 %, обирають статус платника єдиного податку IV групи, при обчисленні якого враховується площа сільськогосподарських угідь та нормативна грошова оцінка земель, а ставки податку залежать від категорії земель. Фактично цей податок замінює податок на прибуток підприємства, земельний податок за землі, які використовуються в аграрному виробництві. Загальний перелік податкових платежів підприємства формується у відповідності з вимогами ПКУ [6].

Законодавство України передбачає можливість добровільної реєстрації підприємства платником ПДВ, або відмову від неї (з урахуванням відповідності умов діяльності), якщо загальний обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 місяців не перевищує 1 млн. грн. без урахування ПДВ, або ж якщо юридична особа є платником єдиного податку III групи зі ставкою 5 %. За розрахунками науковців, у структурі податкових платежів аграрних підприємств частка ПДВ перевищує 30 % [7, с. 57].

Будучи податковими агентами, сільськогосподарські підприємства утримують з доходів фізичних осіб податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 18 % та військовий збір (ВЗ) (з 2025 р. ставка 5 %). Крім того, при оцінці податкового наванта-

ження враховується обов'язковий платіж, який формально не є податком, проте нараховується роботодавцем на фонд оплати праці – єдиний соціальний внесок (ЄСВ) (22 % від нарахованої зарплати).

З огляду на те, що при оподаткуванні доходів фізичних осіб частину податкового тягара несе працівник (ПДФО та ВЗ), а частину підприємство (ЄСВ), доцільно виокремлювати такі складові податкового навантаження, як «податкове навантаження на підприємство» та «податкове навантаження на працівника». Відповідно, враховуючи сумарний обсяг податкових платежів сільськогосподарського підприємства доцільно вираховувати з нього суму платежів, сплачених безпосередньо за рахунок працівника.

Сільськогосподарське підприємство, яке має у користуванні земельні ділянки державної або комунальної власності, сплачує орендну плату за використання таких ділянок. За наявності об'єктів, які не підпадають під пільгове оподаткування, сплачується податок на нерухоме майно, а за наявності об'єктів спеціального водокористування (наприклад, видобуток підземних вод на загальних підставах без наявності спецдозволу на користування надрами) – рентна плата за спеціальне використання води. Крім того, при зберіганні окремих видів відходів та за наявності стаціонарних джерел викидів підприємства повинні сплачувати екологічний податок, а за наявності у їх власності легкових автомобілів – транспортний податок.

На макро- та мезоекономічному рівнях група науковців під керівництвом д.е.н., проф. Давидова Г. М. пропонує розраховувати номінальне та реальне податкове навантаження. Так, номінальне податкове навантаження рекомендовано визначати за співвідношенням загальної суми надходження податкових платежів від суб'єктів господарювання галузі до валової доданої вартості, створеної в сільському господарстві. При розрахунку реального рівня податкового навантаження рекомендовано корегувати загальну суму надходження податкових платежів від суб'єктів господарювання аграрної галузі на величину фактично отриманих товаровиробниками коштів прямої та непрямой державної підтримки (бюджетних дотацій, доплат та компенсацій, податкових пільг) [8, с. 47].

На мікроекономічному рівні при оцінці податкового навантаження та в процесі обґрунтування управлінських рішень в сфері оподаткування необхідно:

- враховувати обсяги та структуру платежів, які формують податкове навантаження конкретного підприємства;
- розмежовувати платежі, які формують податкове навантаження на підприємство та на працівників.

Традиційно рівень податкового навантаження на сільськогосподарське підприємство прийнято

визначати за співвідношенням обсягу податкових платежів, які формують навантаження безпосередньо на юридичну особу, до важливих економічних показників фінансово-господарської діяльності: обсягу власного капіталу, валюти балансу, доходу від реалізації, собівартості реалізації, прибутку [9, с. 155].

Водночас враховуючи зміни, внесені до ПКУ на підставі Закону України № 1914-IX від 30.11.2021 р. [10], необхідно переглянути методику визначення рівня податкового навантаження сільськогосподарських підприємств. Так, з 01.01.2022 р. офіційно впроваджене поняття «мінімальне податкове зобов'язання» (МПЗ) (статтею 14, пп. 14.1.114² ПКУ МПЗ визначено як мінімальну величину податку, що підлягає сплаті за користування або володіння земельною ділянкою сільськогосподарського призначення), встановлено особливості обчислення та сплати МПЗ (стаття 38¹ ПКУ), регламентується порядок розрахунку та зменшення суми МПЗ на суму вже сплачених податків (статті 141.9, 170.14 ПКУ) [6]. Отже, з 2022 р., навіть якщо сільськогосподарське підприємство не отримало прибутку, то з кожної власної та орендованої ділянки розміром 0,5 га і більше воно повинне сплатити державі певну суму коштів.

З 01.12.2024 р. на підставі Закону України від 10.10.2024 р. № 4015-IX [11] внесено зміни до ПКУ (п. 74 підрозділ 10 розділу XX), відповідно до яких сума МПЗ, визначена відповідно до пп. 38-1.1.1-38-1.1.2 ПКУ не може становити менше 700 грн. з 1 га, а для земельних ділянок, у площі яких частка ріллі становить не менше 50 % – 1400 грн. з 1 га.

Розмір МПЗ залежить від нормативної грошової оцінки землі (НГО), встановленого коефіцієнта (за 2022–2024 рр. – 0,05, з 2025 р. – 0,057) та кількості місяців упродовж року, протягом яких земля перебувала у власності підприємства. Загалом МПЗ визначається як добуток НГО, встановленого коефіцієнта, кількості місяців володіння земельною ділянкою в звітному році, поділений на 12.

Розрахунок МПЗ до сплати здійснюється як різниця між мінімальною сумою податку, визначеною як частка від НГО земельної ділянки, та загальною сумою сплачених у звітному році податків. Якщо розрахована сума матиме позитивне значення, то

отриману різницю підприємство повинне доплатити в бюджет (рис. 1).

Враховуючи розглянуті вище законодавчі аспекти, пропонуємо здійснювати аналітичну оцінку податкового навантаження сільськогосподарського підприємства з використанням базових підходів, представлених на рис. 2.

Аналітична оцінка податкового навантаження, здійснена на основі використання пропонованих підходів, забезпечує можливість виявлення взаємозв'язку між величиною мінімального податкового зобов'язання, обсягом сплачених податкових платежів та важливими показниками фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, а отже слугує інструментом обґрунтування ефективних рішень.

Загалом комплексний підхід оснований на поєднанні сукупності взаємопов'язаних факторів впливу на формування показників податкового навантаження, виключенні фрагментарності та забезпеченні системності у здійсненні аналітичної оцінки. Виходячи з цього, комплексну аналітичну оцінку податкового навантаження сільськогосподарського підприємства рекомендуємо проводити поетапно (рис. 3):

Комплексна аналітична оцінка податкового навантаження здійснює вплив на формування ефективних управлінських рішень у сфері агробізнесу, забезпечуючи інформаційну базу для прийняття рішень, виступаючи дієвим інструментом управління ризиками, здійснення податкового планування та прогнозування, засобом контролю ефективності фінансово-господарської діяльності та підтримки стратегії розвитку підприємства.

У процесі розробки рішень з урахуванням результатів комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження необхідно дотримуватися балансу між так званою «економією на сплаті податків» та фінансовою стійкістю сільськогосподарського підприємства, враховувати можливість зміни системи оподаткування, вплив факторів сезонності та кон'юнктури ринку на формування обсягів виробництва та грошових потоків.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, комплексна оцінка податкового навантаження виступає інформаційно-аналітичною основою прийняття ефективних управлінських рішень, є важли-

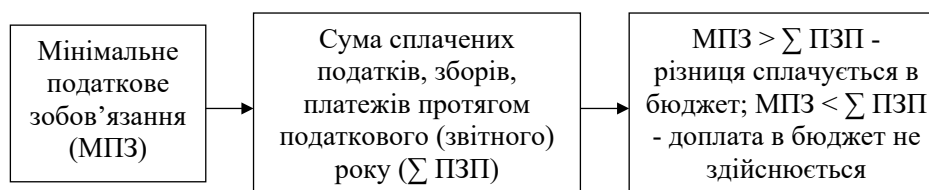

Рис. 1. Обґрунтування необхідності здійснення податкової доплати в бюджет на основі розрахунку різниці між МПЗ та Σ ПЗП

Джерело: побудовано автором на підставі [6; 10; 11]

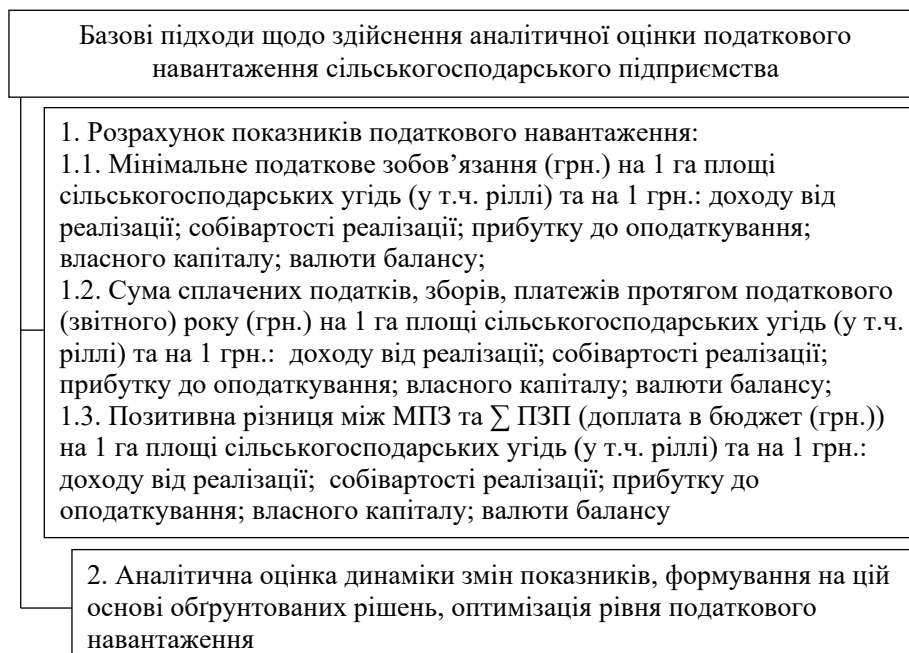

Рис. 2. Рекомендовані підходи щодо здійснення аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства

Джерело: побудовано автором на підставі [6; 9; 10; 11]

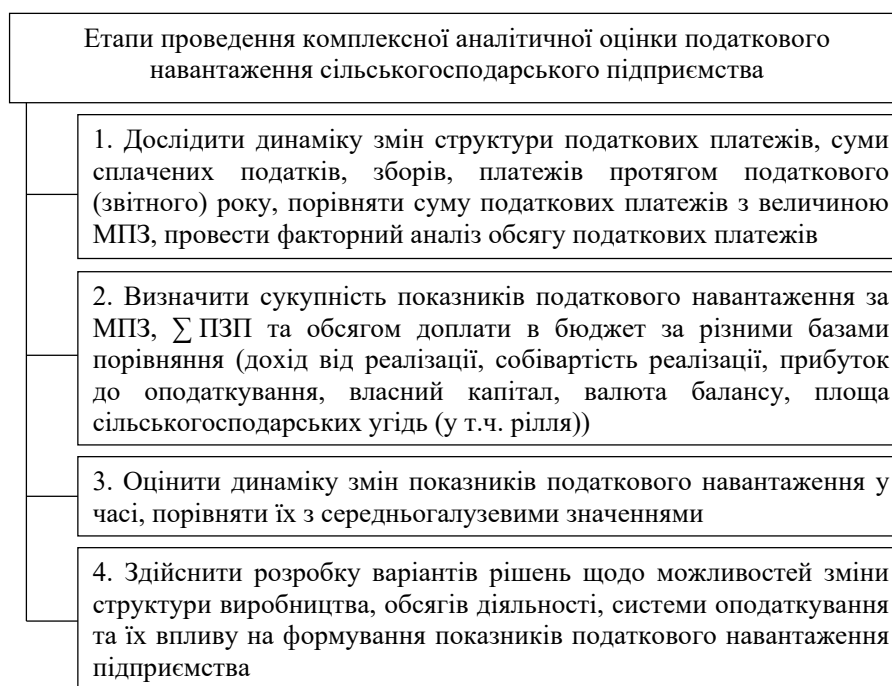

Рис. 3. Рекомендовані етапи проведення комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарського підприємства

Джерело: побудовано автором

вим інструментом нівелювання впливу податкових ризиків та підтримання фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

З урахуванням сучасних підходів до оподаткування сільськогосподарських підприємств рекомен-

дуємо проводити комплексну аналітичну оцінку їх податкового навантаження з виокремленням наступних етапів: 1) дослідити динаміку змін структури податкових платежів, суми сплачених податків, зборів, платежів протягом податкового (звітного) року, порівняти суму податкових платежів з величи-

ною МПЗ, провести факторний аналіз обсягу податкових платежів; 2) визначити сукупність показників податкового навантаження за МПЗ, Σ ПЗП та обсягом доплати в бюджет за різними базами порівняння (дохід від реалізації, собівартість реалізації, прибуток до оподаткування, власний капітал, валюта балансу, площа сільськогосподарських угідь (у т.ч. рілля)); 3) оцінити динаміку показників податкового навантаження, порівняти їх з середньогалузевими значеннями; 4) здійснити розробку варіантів рішень щодо

можливостей зміни структури виробництва, обсягів діяльності, системи оподаткування та їх впливу на формування показників податкового навантаження.

Перспективою подальших досліджень є удосконалення методики комплексної аналітичної оцінки податкового навантаження сільськогосподарських товаровиробників на основі поєднання порівняльного, факторного й прогнозного аналізу з використанням методів економічного аналізу та статистики, податкового прогнозування та планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kostornoi S., Yatsukha O., Tsap V., Demchenko I., Zakharova N., Klymenko M., Labenko O., Baranovska V., Daniel Z., Tomaszewska-Górecka W. Tax burden of agricultural enterprises in Ukraine. *Agricultural Engineering*. 2021. Vol. 25. № 1. P. 157–169. URL: <https://reference-global.com/download/article/10.2478/agriceng-2021-0013.pdf> (дата звернення: 07.07.2026).
2. Lemishko O., Lazaryshyna I., Zos-Kior M., Hnatenko I., Sirenko O. Fiscal instruments for supporting the financial security of agricultural enterprises in the face of global challenges. *Economics and Business Management*. 2026. Vol. 17(1). P. 121–140. DOI: <https://doi.org/10.31548/economics/1.2026.121>.
3. Odintsov O., Yevtukhova T., Vasytkonova E., Kunchenko-Kharchenko V. Influence of tax burden on economic development of agricultural enterprises in Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2020. Vol. 7. No 1. P. 150–162. URL: <https://ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/article/view/328/277> (дата звернення: 07.07.2026).
4. Синявська Л.В., Тофан І.М. Проблемні аспекти оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. *Економічний вісник*. 2020. № 3. С. 74–83. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_074-083.pdf (дата звернення: 07.07.2026).
5. Паляничко Н.І., Гром В.Ю. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у контексті продовольчої безпеки : еколого-економічні аспекти. *Агроєкологічний журнал*. 2024. № 2. С. 24–32. URL: <https://journalagroeco.org.ua/article/view/305650> (дата звернення: 07.07.2026).
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 09.07.2026).
7. Ціцька Н., Малецька О., Мирончук З. Оцінка податкових платежів сільськогосподарських підприємств у системі наповнення бюджету Львівської області. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16. № 1–2. С. 51–59. URL: https://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_1-2/AE-16_1-2_6.pdf (дата звернення: 10.07.2026).
8. Оподаткування та державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників: регіональні пріоритети та євроінтеграційні процеси : монографія / Г.М. Давидов та ін. ; за заг. ред. Г.М. Давидова та Н.С. Шалімової. Кропивницький : Александрова М.В., 2017. 208 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/7049> (дата звернення: 14.07.2026).
9. Лисенко А.М. Оцінка рівня податкового навантаження на сільськогосподарське підприємство : практичний аспект. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 32. С. 152–160. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/7478> (дата звернення: 14.07.2026).
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень : Закон України № 1914-IX від 30.11.2021 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text> (дата звернення: 15.07.2026).
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану : Закон України № 4015-IX від 10.10.2024 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text> (дата звернення: 15.07.2026).

REFERENCES

1. Kostornoi S., Yatsukha O., Tsap V., Demchenko I., Zakharova N., Klymenko M. et al. (2021). Tax burden of agricultural enterprises in Ukraine. *Agricultural Engineering*, no. 25(1), pp. 157–169. Available at: <https://reference-global.com/download/article/10.2478/agriceng-2021-0013.pdf> (accessed July 7, 2026).
2. Lemishko O., Lazaryshyna I., Zos-Kior M., Hnatenko I. & Sirenko O. (2026). Fiscal instruments for supporting the financial security of agricultural enterprises in the face of global challenges. *Economics and Business Management*, no. 17(1), pp. 121–140. DOI: <https://doi.org/10.31548/economics/1.2026.121>.
3. Odintsov O., Yevtukhova T., Vasytkonova E. & Kunchenko-Kharchenko V. (2020). Influence of tax burden on economic development of agricultural enterprises in Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, no. 7(1), pp. 150–162. Available at: <https://ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/article/view/328/277> (accessed July 7, 2026).
4. Syniavska L.V. & Tofan I.M. (2020). Problemni aspekty opodatkuvannia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv [Problematic aspects of taxation of agricultural producers]. *Ekonomichnyi visnyk – Economic Bulletin*, no. 3, pp. 74–83. Available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_074-083.pdf (accessed July 7, 2026). [in Ukrainian].

5. Palianychko N.I. & Hrom V.Iu. (2024). Opodatkuvannia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv u konteksti prodovolchoi bezpeky : ekoloho-ekonomichni aspekty [Taxation of agricultural producers in the context of food security: ecological and economic aspects]. *Ahroekolohichniy zhurnal – Agroecological Journal*, no. 2, pp. 24–32. Available at: <https://journalagroeco.org.ua/article/view/305650> (accessed July 7, 2026). [in Ukrainian].

6. Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI : vid 2 hrud. 2010 r. [Tax Code of Ukraine No. 2755-VI from December 2, 2010]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed July 9, 2026). [in Ukrainian].

7. Tsitska N., Maletska O. & Myronchuk Z. (2023). Otsinka podatkovykh platezhiv silskohospodarskykh pidpriemstv u systemi napovnnennia biudzhetu Lvivskoi oblasti [Assessment of tax payments of agricultural enterprises in the budget system of Lviv region]. *Ahrarna ekonomika – Agrarian economy*, no. 16(1–2), pp. 51–59. Available at: https://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_1-2/AE-16_1-2_6.pdf (accessed July 10, 2026). [in Ukrainian].

8. Davydov H.M. (Eds). (2017). *Opodatkuvannia ta derzhavna pidtrymka silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv: rehionalni priorytety ta yevrointehratsiini protsesy* [Taxation and state support for agricultural producers: regional priorities and European integration processes]. Kropyvnytskyi : Aleksandrova M.V. Available at: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/7049> (accessed July 10, 2026). [in Ukrainian].

9. Lysenko A.M. (2017). Otsinka rivnia podatkovoho navantazhennia na silskohospodarske pidpriemstvo : praktychnyi aspekt [Assessment of the level of tax burden on an agricultural enterprise: practical aspect]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences*, no. 32, pp. 152–160. Available at: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/7478> (accessed July 14, 2026). [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzen”: vid 30 lystopada 2021 r. № 1914-IX [Law of Ukraine “On amendments to the Tax code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine to ensure balanced budget revenues” from November 30, 2021, No. 1914-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text> (accessed July 15, 2026). [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzen u period dii voiennoho stanu”: vid 10 zhovtnia 2024 r. № 4015-IX [Law of Ukraine “On amendments to the Tax code of Ukraine and other laws of Ukraine to ensure balanced budget revenues during the period of martial law” from October 10, 2024, No. 4015-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text> (accessed July 15, 2026). [in Ukrainian].

Alla Lysenko, Central Ukrainian National Technical University. A comprehensive analytical assessment of the tax burden on an agricultural enterprise as a tool for supporting management decisions.

Annotation. The purpose of research is to develop a comprehensive approach to the analytical assessment of the tax burden on an agricultural enterprise as a tool for justifying effective decisions. **Methodology of research.** The methodological basis of the research was a combination of methods of analysis and synthesis, generalization, and the identification of factor interrelationships. **Findings.** The study resulted in the development, based on an examination of existing approaches to assessing the tax burden, a systematization of existing theoretical and methodological principles, and an analysis of changes in tax legislation, of a set of tools for a comprehensive analytical assessment of the tax burden on agricultural enterprises, serving as the foundation for providing the information needed to make effective decisions. Taking into account modern approaches to the taxation of agricultural enterprises, it is recommended to conduct a comprehensive analytical assessment of their tax burden, distinguishing the following stages: 1) examine the dynamics of changes in the structure of tax payments, the amounts of taxes, fees, and charges paid during the tax (reporting) year; compare the amount of tax payments with the value of gross profit; and conduct a factor analysis of the volume of tax payments; 2) determine the 2) to determine a set of tax burden indicators based on the minimum tax base, total tax liability, and the amount of additional payments to the budget using various comparison bases (sales revenue, cost of sales, pre-tax profit, equity, balance sheet total, and area of agricultural land (including arable land)); 3) to assess the dynamics of tax burden indicators and compare them with industry averages; 4) to develop alternative solutions regarding possibilities for changing the structure of production, the scale of operations, and the taxation system, as well as their impact on the formation of tax burden indicators. An analytical assessment of the tax burden, conducted using the proposed approaches, makes it possible to identify the relationship between the amount of the minimum tax liability, the amount of taxes paid, and key indicators of the financial and economic performance of an agricultural enterprise, and thus serves as a tool for justifying effective decisions. **Practical value.** The practical significance of the study lies in the ability of agricultural enterprise managers, accountants, and tax consultants to use its results to make informed decisions and optimize the tax burden.

Keywords: tax burden, tax system, tax payments, comprehensive analytical assessment, agricultural enterprise, management decisions.

Дата надходження статті: 15.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 04.08.2026

Дата публікації статті: 10.09.2026